

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه هنر اصفهان

دانشکده‌ی پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینی

گروه پژوهش هنر

رساله دکتری رشته پژوهش هنر

تفسیر چالش‌های بین‌گفتمانی موزه‌شناختی معاصر و مقایسه آن با گفتمان‌های موزه‌ای هنر اسلامی

استادان راهنما:

دکتر اصغر جوانی

دکتر فرزانه سجودی

پژوهشگر:

مریم دشتی زاده

خرداد ۱۳۹۶

اظهاری نامه‌ی دانشجو در خصوص اصالت مطالب

اینجانب مریم دشتی زاده دانشجوی دوره‌ی دکتری پژوهش هنر

دانشگاه هنر اصفهان به شماره دانشجویی ۹۰۱۱۵۰۵۱۰۵ گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این رساله با عنوان "تفسیر

چالش‌های بین‌گفتمانی موزه‌شناختی معاصر و مقایسه آن با گفتمان‌های موزه‌های هنر اسلامی"، توسط شخص اینجانب انجام

شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می‌باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد

استفاده اشاره شده است. همچنین گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در رساله تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا

امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین رساله چارچوب مصوب دانشگاه را به طور کامل رعایت

کرده‌ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

واگذاری حقوق

کلیه‌ی حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این رساله دکتری، برای دانشگاه هنر اصفهان محفوظ است. نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

سپاسگزاری

پروردگارا، خارج کن مرا از تاریکی‌های فکر و گرامی بدار به نور فهم. حمد بی حد و ستایش بی عدد شایسته‌ی خداوندی است که

جهانیان را از ظلمت نیستی به صحنه‌ی نورانی هستی آورد.

بدین وسیله مراتب سپاس خود را نسبت به تمام کسانی که مرا در طول تدوین این پایان نامه یاری نموده‌اند، تقدیم می‌دارم. از اساتید

راهنمای محترم و بزرگوار آقای دکتر جوانی که با صبر و محبت پدران و آقای دکتر سجودی که با طبع و اندیشه‌ی ظریف

گذرا بودن ساز و کار جهان را در لحظه‌های ناامیدی یادآوری می‌کردند و درس حسن اخلاق، گشاده رویی و عطفوت را از ایشان

آموختم، کمال تشکر را دارم. همچنین از استادان بزرگوار داور خارجی آقایان دکتر خدای و دکتر آقابابایی با دقت ستودنی‌شان

در مطالعه و اساتید بزرگوار آقایان دکتر طاهری و دکتر شایگان‌فر که از ابتدا مسئولیت دآوری این پایان نامه را بر عهده

داشته‌اند، سپاسگزاری می‌کنم.

تقدیم به

مادر دلسوزم

پدر مهربانم

برادران عزیزم

و شما خواهرم

که همواره در طول زندگی،

از حمایت های بی دریغ آنها بهره مند بوده ام

و به سرکار خانم دکتر مظاهری عزیز که یاد ایشان و بزرگواری شان، همواره با من است و همه آنها که مرا علم آموختند.

چکیده

از آنجا که بخشی از دانش هنراسلامی محصول شبکه پیچیده‌ی معرفتی نهاد اجتماعی موزه است و به درک ما از میراث مادی و معنوی جهان اسلام جهت می‌دهد، بررسی نقش شیوه‌های گوناگون بازنمایی میراث اسلامی در موزه‌ها بر شکل‌گیری دانش هنرا سلامی حائز اهمیت است. برخلاف دریافت کنونی از موزه‌ها به عنوان منابع مورد اعتماد تولید دانش و پدیده‌هایی خنثی، بی‌طرف و غیرسیاسی، پژوهش حاضر با هدف تبیین ساختار عمیق و پیچیده‌ی موزه‌های هنراسلامی و چگونگی برساخت معنای هنراسلامی در ساختار روابط قدرت در موزه‌ها انجام شده است.

پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و از روش تحلیل گفتمان لاکلا و موف در خوانش گفتمان‌های موزه‌ای بهره گرفته است. نظریه گفتمان لاکلا و موف ابزارهای تحلیلی مناسب را در جهت پاسخگویی به پرسش‌هایی نظیر چگونگی تغییر هویت هنرهای اسلامی در موزه و کشف روابط میان مناسبات قدرت و تولید دانش هنراسلامی در نهاد اجتماعی موزه را در اختیار تحلیل‌گر قرار می‌دهد. در فرایند تحلیل نخست، گفتمان‌های متعدد خرد و کلان موجود در نظم گفتمانی موزه‌ها که در شکل‌گیری دانش هنراسلامی نقش داشتند شناسایی شدند، سپس به تحلیل چگونگی تکوین گفتمان‌ها و در آخر چرایی و چگونگی هژمونیک شدن گفتمان مسلط در هر یک از موزه‌های مورد بررسی مشخص شد. در اینجا برخی از گفتمان‌سازترین موزه‌ها در حوزه هنرهای اسلامی چون موزه لوور، متروپولیتن، توپکاپی و موزه هنرا سلامی دوحه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که تفاوت در بافت موقعیتی جامعه‌ی میهمان موزه منجر به تفاوت در شیوه‌های مفصل‌بندی هنراسلامی در جوامع مختلف و تفاوت در نظم گفتمانی موزه‌ها می‌شود. بر اساس یافته‌های پژوهش در موزه‌های هنر جهانی لوور و متروپولیتن گفتمان زیبایی‌شناسی، تاریخ هنر و گفتمان جهانی شدن و در موزه‌های هنراسلامی دوحه و موزه هنرهای ترکی و اسلامی و توپکاپی استانبول گفتمان‌های ملی، اسلام‌هراسی، شرق‌شناسی و پسااستعماری در معنادگی به هنراسلامی مسلط و تعیین‌کننده بودند. بر مبنای نتایج پژوهش، موزه‌ها فضاهایی هستند که در آن‌ها میان صاحبان قدرت بر سر

تثبیت و انتساب معنا کشف وجود دارد. گفتمان‌های طبیعی شده هنر اسلامی، در واقع گفتمان‌های ممکن الوقوع هستند که هژمونیک شده‌اند و به صورت موقت معنایشان تثبیت شده است. آشکار شدن حادث بودن مفاهیم و تفاسیر متفاوتی که در بافت موقعیتی موزه‌ها به مجموعه‌های اسلامی منتسب می‌شود ما را نسبت به امکان تغییر موزه‌ها و روش‌های بازنمایی هنر اسلامی در این نهاد اجتماعی امیدوار می‌کند.

واژگان کلیدی: موزه، هنر اسلامی، گفتمان، لاکلا و موف

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول: کلیات تحقیق
۲.....	۱-۱ مفاهیم کلیدی در پژوهش حاضر
۵.....	۲-۱ بیان مسئله تحقیق
۷.....	۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۵.....	۴-۱ سئوالات پژوهش
۱۶.....	۵-۱ روش‌شناسی تحقیق
۱۶.....	۶-۱ جامعه و نمونه‌های پژوهش
۱۹.....	۷-۱ روش تجزیه و تحلیل
۲۲.....	۸-۱ فرآیند تحقیق
۲۲.....	۹-۱ اهمیت نظریه‌ی گفتمان لاکلا و موف برای پژوهش حاضر
۲۴.....	فصل دوم: مروری بر ادبیات تحقیق
۲۵.....	۱-۲ ادبیات موزه
۲۶.....	۱-۱-۲ تعریف موزه
۲۸.....	۲-۱-۲ موزه‌ای شدن
۲۹.....	۳-۱-۲ موزه‌شناسی
۳۰.....	۴-۱-۲ موزه‌شناسی نوین

- ۲-۱-۵ تولید دانش در فضای نشان‌دار موزه‌ای ۳۰
- ۲-۱-۶ شیء موزه‌ای ۳۳
- ۲-۱-۷ مجموعه‌ی موزه‌ای ۳۶
- ۲-۱-۸ ارزش موزه‌ای ۳۸
- ۲-۱-۹ گروه‌بندی موزه‌ای ۳۹
- ۲-۱-۱۰ موزه و ساخت هویت ۴۳
- ۲-۲ ادبیات چهارچوب نظری ۴۵
- ۲-۲-۱ جایگاه تحلیل‌گفتمان در میان رویکردهای علوم اجتماعی ۴۵
- ۲-۲-۲ تعریف مفهومی گفتمان و تحلیل‌گفتمان ۴۹
- ۲-۲-۳ مبانی فلسفی تحلیل‌گفتمان ۵۳
- ۲-۲-۴ رویکردهای متفاوت تحلیل‌گفتمان ۵۵
- فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش ۷۴
- ۳-۱ روش پژوهش ۷۶
- ۳-۲ نمونه‌های تحقیق ۷۷
- ۳-۳ اعتبارسنجی پژوهش ۸۰
- ۳-۴ شیوه‌گردآوری داده‌ها ۸۲
- ۳-۵ ابزارهای گردآوری داده‌های تحقیق ۸۳
- ۳-۶ چهارچوب روشی تحقیق ۹۵

۷-۳	فرآیند و روش تحقیق	۹۷
۱-۷-۳	تحلیل زبانی متن (موزه).....	۱۰۰
۲-۷-۳	تحلیل اطلاعات	۱۰۰
فصل چهارم:	تحلیل گفتمان موزه	۱۰۴
۱-۴	تحلیل گفتمان موزه‌های هنر معاصر.....	۱۰۵
۱-۱-۴	موزه متروپولیتن	۱۰۶
۲-۱-۴	موزه لوور	۱۳۰
۲-۴	تحلیل گفتمان موزه‌های هنراسلامی در کشورهای اسلامی	۱۶۴
۱-۲-۴	موزه هنراسلامی دوحه	۱۶۴
۲-۲-۴	موزه توپکاپی و موزه هنراسلامی ترکیه	۱۹۱
۳-۲-۴	موزه هنر ترکی و اسلامی	۱۹۵
فصل پنجم:	جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و توصیه	۲۱۲
۱-۵	جمع‌بندی (معرفی گفتمان‌های مسلط و هژمونیک در نظم گفتمانی موزه‌های هنراسلامی معاصر).....	۲۱۳
۲-۵	نتیجه‌گیری	۲۴۲
۳-۵	پیشنهاد(چه مؤلفه‌هایی در موزه‌های هنراسلامی معاصر نیازمند بازتولید و یا حذف هستند).....	۲۴۸
منابع فارسی		۲۵۰

فهرست عکس

صفحه	عنوان
۱۱۰	عکس ۴-۱: پلان بخش اسلامی موزه متروپولیتن.....
۷۹	عکس ۴-۲: ورودی گالری نقاشی‌های اروپایی قرن ۱۹ میلادی به بخش هنراسلامی در سرزمین سوریه و مصر
۱۱۷	عکس ۴-۳: گالری -۲a- هنرعباسی در سامرا.....
۱۱۷	عکس ۴-۴: سخنرانی مریم اختیار، مدیر اجرایی بخش هنراسلامی در موزه متروپولیتن.....
۱۱۸	عکس ۴-۵: پنل‌های چوبی مربوط به قرن ۱۶ میلادی، هند؛ که در موقعیتی مشابه جایگاه اصلی شان نصب شده‌اند.....
۱۱۸	عکس ۴-۶: مشربیه (پنجره‌های) ساخته شده در موزه متروپولیتن؛ با الهام از نقوش هنراسلامی.....
۱۱۹	عکس ۴-۷: ساخت میانسرای مراکشی در موزه متروپولیتن با کمک صنعتگرانی از فاس؛ مراکش.....
۱۳۱	عکس ۴-۸: پلان بخش هنراسلامی موزه لوور (۱۹۹۳-۲۰۱۰).....
۱۳۵	عکس ۴-۹: نمایش آثار در فضای آزاد، بخش اسلامی موزه لوور.....
۱۳۷	عکس ۴-۱۱: نصب سقف دالان مملوک، نیمه دوم قرن ۱۵ میلادی، در بخشی از تالار موزه اسلامی لوور.....
۱۳۷	عکس ۴-۱۰: بازسازی دیواری از کاشی‌های از نیک آن‌چنان که در مساجد عثمانی وجود داشته است.....
۱۳۸	عکس ۴-۱۲: اتصال بخش اسلامی و موزائیک‌های باستان متأخر در موزه لوور.....
۱۴۷	عکس ۴-۱۲: نخستین مجموعه هنراسلامی در لوور.....
۱۴۹	عکس ۴-۱۳: نمایش تنوع آثار در گستره جهان اسلام.....
۱۵۲	عکس ۴-۱۴: معماری موج بخش هنراسلامی در لوور.....

- عکس ۴-۱۵: سه اثر از اواخر قرن ۱۲ تا ۱۳ میلادی، ایران؛ بهرام گور و آزاده ۱۶۲
- عکس ۴-۱۶: گالری‌های رنگارنگ نمایشگاه زیبایی و ایمان ۱۸۴
- عکس ۴-۱۸: گنجینه آثار مربوط به دوران عبدالحمید دوم ۱۹۲
- عکس ۴-۱۷: موزه امپراتوری، تغییرات موزه برای مشابهت با معابد نئوکلاسیک ۱۹۲
- عکس ۴-۱۹: موزه هنر ترکی و اسلامی، استانبول ۱۹۶
- عکس ۴-۲۰: نمایشگاه موضوعی قرآن، موزه هنر ترکی و اسلامی، استانبول ۱۹۷
- عکس ۴-۲۲: نمایشگاه سلجوقی، موزه هنرهای ترکی و اسلامی استانبول ۱۹۸
- عکس ۴-۲۱: نمایشگاه خط کوفی در نسخ قرآن؛ موزه هنرهای ترکی و اسلامی ۱۹۸
- عکس ۴-۲۳: هم‌نشینی دو مجموعه هنرهای اسلامی و هنرهای مردمی در موزه هنر ترکی و اسلامی، استانبول ۲۰۴

فهرست جدول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۳: روش شناسی پژوهش.....	۷۵
جدول ۲-۳: نوع شناسی راهبردهای نمونه گیری هدفمند.....	۷۷
جدول ۳-۳: جدول چهارچوب روشی تحقیق.....	۹۶
جدول ۴-۳: مفاهیم کاربردی در نظریه گفتمان لاکلا و موف.....	۹۰
جدول ۵-۳: نمادهای تصویری از برخی مفاهیم کلیدی در نظریه گفتمان لاکلا و موف.....	۹۴
جدول ۶-۳: مراحل سه گانه تحلیل گفتمان هویت در نظریه لاکلا و موف.....	۹۸
جدول ۷-۳: مراحل سه گانه تحلیل چگونگی هژمونیک شدن گفتمان در نظریه لاکلا و موف.....	۱۰۲
جدول ۱-۴: مصاحبه با مدیران اجرایی و موزه داران موزه متروپولیتن.....	۱۱۴
جدول ۲-۴: جدول تحلیل گفتمان هنرهای اسلامی در موزه متروپولیتن.....	۱۲۱
جدول ۳-۴: مصاحبه با مدیران اجرایی بخش هنراسلامی موزه متروپولیتن.....	۱۲۳
جدول ۴-۴: چهارچوب روش شناسی تحلیل گفتمان مجموعه هنراسلامی در موزه لوور.....	۱۴۵
جدول ۵-۴: مفصل بندی گفتمان شرق شناسی نوین در بخش هنراسلامی در موزه لوور.....	۱۵۶
جدول ۶-۴: گفتمان تنوع فرهنگی در بخش هنراسلامی در موزه لوور.....	۱۶۰
جدول ۷-۴: گفتمان شرق شناسی در بخش اسلامی موزه لوور.....	۱۶۳
جدول ۸-۴: تفسیر تارنمای رسمی موزه هنراسلامی دوحه.....	۱۶۸
جدول ۹-۴: تفسیر متن مصاحبه صبیحه الخمیر بنیانگذار موزه هنراسلامی دوحه با آرت بحرین.....	۱۷۴

جدول ۴-۱۰: تفسیر متن مصاحبه مدیر موزه با آرت بحرین ۱۷۸

جدول ۴-۱۱: نقش ترجمه در تولید معنی ۱۸۵

جدول ۴-۱۲: تحلیل گفتمان هنرهای اسلامی در موزه‌ی دوحه ۱۸۹

فهرست شکل

صفحه	عنوان
۱۹	شکل ۱-۱: فرایند روش تحلیل گفتمان لا کلا و موف
۲۰	شکل ۲-۱: پیدایش گفتمان جدید
۲۲	شکل ۳-۱: نقش کردارهای موزه‌ای در مفصل‌بندی گفتمان هویت، معرفت و ارزش اجتماعی در جامعه
۶۱	شکل ۱-۲: اصول فوکو در تحلیل گفتمان
۶۲	شکل ۲-۲: مدل سه‌بعدی تحلیل گفتمان انتقادی فر کلاف
۶۳	شکل ۳-۲: قلمروهای تفسیر و ارتباط میان آنها
۶۴	شکل ۴-۲: مدل تبیین از نظر فر کلاف
۹۹	شکل ۱-۳: روابط غیریت‌ساز در شکل‌گیری گفتمان و تثبیت هویت
۲۱۶	شکل ۱-۵: مقایسه گفتمان‌های موجود در نظم گفتمانی موزه‌های هنر معاصر و گفتمان‌های موزه‌ای هنر اسلامی
۲۱۹	شکل ۲-۵: پیامدهای مفصل‌بندی گفتمان تاریخ هنر غرب در حوزه مطالعات هنر اسلامی
۲۲۰	شکل ۳-۵: پیامدهای بازتولید گفتمان تاریخ هنر در حوزه مطالعات هنر اسلامی
۲۲۱	شکل ۴-۵: دال‌های تهی در مفصل‌بندی تاریخ هنر در حوزه مطالعات هنر اسلامی

فهرست رسم توضیحی

صفحه	عنوان
۹۴.....	رسم توضیحی ۳-۱: نظم گفتمانی متن موزه.....
۱۲۵.....	رسم توضیحی ۴-۱: مفصل بندی گفتمان اصلاحات.....
۱۲۷.....	رسم توضیحی ۴-۲: مفصل بندی گفتمان قدرت در موزه متروپولیتن.....
۱۲۹.....	رسم توضیحی ۴-۳: مفصل بندی گفتمان هنر اسلامی حول دال کلیدی جامعه بشری.....
۱۵۰.....	رسم توضیحی ۴-۴: مفصل بندی گفتمان شرق شناسی نوین در بخش هنر اسلامی در موزه لوور.....
۱۵۴.....	رسم توضیحی ۴-۵: مفصل بندی گفتمان استعماری در بخش هنر اسلامی در موزه لوور.....
۱۵۹.....	رسم توضیحی ۴-۶: مفصل بندی گفتمان تنوع فرهنگی در بخش هنر اسلامی در موزه لوور.....
۱۷۶.....	رسم توضیحی ۴-۷: مفصل بندی گفتمان نمایشگاه نور بر محوریت فرهنگ اسلامی.....
۱۸۱.....	رسم توضیحی ۴-۸: هم پوشانی گفتمان ها در نظم گفتمانی نمایشگاه زیبایی و ایمان.....
۱۸۳.....	رسم توضیحی ۴-۹: هم پوشانی گفتمان ها در نظم گفتمانی نمایشگاه زیبایی و ایمان.....
۱۹۴.....	رسم توضیحی ۴-۱۰: گفتمان های چند گانه هویت در ترکیه و نقش دال هنر اسلامی در مفصل بندی گفتمان ها.....
۲۰۶.....	رسم توضیحی ۴-۱۱: گفتمان هنر اسلامی در موزه های اسلامی ترکیه پس از امپراتوری.....
۲۰۷.....	رسم توضیحی ۴-۱۲: نظم گفتمانی موزه توپکاپی.....
۲۲۹.....	رسم توضیحی ۵-۱: مفصل بندی هویت هنر اسلامی در رابطه با سایر هویت ها در موزه متروپولیتن و لوور.....
۲۴۰.....	رسم توضیحی ۵-۲: مفصل بندی هویت ملی در موزه توپکاپی.....

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱ مفاهیم کلیدی در پژوهش حاضر

برخی مفاهیم کلیدی یا نو که در این پژوهش نقش محوری دارند و باید تعریف گردند عبارتند از:

- **متن:** متن قلمروی باز و فور و کثرت معنایی است که پیوسته به تعویق می‌افتند، هرگز قطعیت نمی‌یابند. متن کانون و فور معنا تلقی می‌شود و امکان خوانش‌های متفاوت را فراهم می‌کند. (سجودی، ۱۳۸۷: ۱۲۱). متن بازتاب واقعیت نیست بلکه تولید کننده و تکثیر کننده واقعیت است (همان، ۱۵۰). متن در این جا کاربرد گسترده‌ای یافته و افزون بر نظام نشانه‌ای کلامی، تمامی نظام‌های نشانه‌ای اعم از کلامی و غیر کلامی را نیز در بر می‌گیرد (ساسانی، ۱۳۸۹: ۹۵). هر متن هم محصول عملکرد پیچیده‌ی شبکه‌ی رمزگان‌های فرهنگی است و هم خود به عنصری سازنده در این شبکه تبدیل می‌شود. متن‌ها دارای هستی‌ای فرآیندی و باز و تعاملی هستند که پیوسته در دستگاه پیچیده‌ی فرهنگ و در مناسبات بینارمزگانی و بینامتنی زاده می‌شوند و می‌زایانند. متن از لایه‌های متعددی تشکیل شده است که هر یک نمود عینی و متنی یک رمزگان‌اند و بسته به متن، برخی لایه‌ها یا گاه یک لایه ممکن است نسبت به سایر لایه‌ها اصلی‌تر تلقی شود و در تجلیات متفاوت متنی حضور ثابت‌تری داشته باشد (سجودی، ۱۳۸۸: ۳۳۴). محدوده‌ی متن را قاب‌گیری کاربر آن و در واقع کسی که متن را می‌خواند (می‌خواند، می‌بیند، می‌شنود، لمس می‌کند و ...) تا بفهمد، مشخص می‌کند.
- **گفتمان:** قراردادن پدیده‌هایی در کنار یکدیگر که در حالت طبیعی در کنارهم قرار ندارند و به تثبیت معنا در یک قلمرو خاص می‌انجامد، گفتمان خواهیم خواند. در گفتمان هر نشانه‌ای به واسطه‌ی رابطه‌اش با سایر نشانه‌ها (مثل تور ماهیگیری) تثبیت شده است و تمامی سایر معنایی که نشانه می‌توانست داشته باشد، طرد می‌شود (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۲: ۵۶-۵۷). گفتمان نزد ارنستو لاکلا^۱ و شانتال موف^۲ عبارت است از تقلیل حالت‌های ممکن. گفتمان تلاشی برای ممانعت از

^۱ Discourse

^۲ Eneusto Laclau

^۳ Chantal Mouffe

لغزش نشانه‌ها از جایگاه‌شان نسبت به یکدیگر و در نتیجه خلق یک نظام واحد معنایی است (laclau & Mouffe, 1985:111).

- **تحلیل گفتمان:** به عکس سوسور که هدف علم را آشکار کردن ساختار می‌دانست، نظریه‌ی تحلیل گفتمان لاکلا و موف علاقه‌مند به تحلیل چگونگی ساخته شدن و تغییر این ساختار در قالب گفتمان است (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۲: ۶۱). در اندیشه لاکلا فروپاشی گفتمان‌های هژمونیک^۱ به منزله‌ی امر عینی همان چیزی است که به آن عمل تحلیل گفتمان می‌گوئیم (laclau, 1993:281). لازم به ذکر است که پژوهش حاضر به علت ماهیت گفتمان‌های مادی و فیزیکی در فضای موزه از تحلیل گفتمان زبانی به سمت تحلیل گفتمان نشانه‌ای حرکت می‌کند.
- **هویت:** برخلاف رویکردهای گوهرگرا و سازه‌گرا، که می‌کوشند تا هویت را امری طبیعی و ثابت جلوه دهند، نزد تحلیل گر گفتمانی هویت به شکل گفتمانی بر ساخته می‌شود. همه هویت‌ها همواره رابطه‌ای هستند و همانند گفتمان خصلتی رابطه‌ای و گذرا دارند (لاکلا و موف، ۱۳۹۲: ۱۷۲-۱۶۳).
- **قدرت:** این برداشت از قدرت چیزی نیست که تحت اختیار افرادی باشد و در مقابل دیگران به کار بگیرند، بلکه قدرت مولد امر اجتماعی تلقی می‌شود و بر حادث بودن جهان اجتماعی تأکید دارد. این قدرت است که دانش ما، هویتمان و نحوه‌ی ارتباطمان با یکدیگر را در قالب فرد یا گروه خلق می‌کند. قدرت چیزی نیست که بتوانید آن را محو کنید؛ ما به زندگی در یک نظم اجتماعی احتیاج داریم و نظم اجتماعی نیز همواره در قدرت ساخته می‌شود. قدرت از یک سو جهانی قابل سکونت برای ما فراهم می‌کند و از سوی دیگر مانع گزینه‌های ممکن دیگر می‌شود (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۲: ۷۳).
- **سیاست:** در نظریه‌ی گفتمان لاکلا و موف سیاست تعریف محدودی مانند سیاست به شکل حزبی آن ندارد؛ بلکه به عکس مفهوم گسترده‌ای است و به رفتاری اشاره دارد که طی آن پیوسته امر اجتماعی را به گونه‌ای می‌سازیم که سایر

^۱ hegemonic